

کوچکا شاہی ل سہرسنکی..... ئاقاھییہ کی ئہفسانہییہ! (قہکو لینہکا دیروکی و بیناکاری)

ن. کوغان ئیمسان یاسین

رہنگہ دەمی ھەر خویندەقانەک ئەفئە نەفسینی ب خوینیت وەسا ھزر بکەت کو ئایا بوچی کوچکا شاہی ل سہرسنکی ئاقاھییہ کی ئہفسانہییہ؟ مەرەم ئی ئەو نینە کو ئەفرۆکە ئەف کوچکە جھەکی ئہفسانہییہ، بەلکی ئەو سەردەمی ئەف ئاقاھییہ ھاتیە ئافاکرن بو وی دەمی ئەفسانەبوو و تا ئەفرۆکە باژیرکی سہرسنکی دخیملینیت و ل ھەر جھەکی مرۆف بەری خو بدەتە سہرسنکی خو ل بەر چاقیت مرۆفی بەرزەناکەت.

زانست و ئایدیولوژیین نەتەوہ پەرست دوو تشتین ژیک جودانە، ژبەر ھندئ راستە ئەف کوچکە شاہی عیراقی بو خو دروست کربوو، لی ئەو کەسین ل سەر کارگری ھەر خەلکی دەقەرئ بوون ژ بامەرنی و ئامیدی و تاژیکا... ھتد د ھاتن و لی کاردکر. ئەفە ژلایەکی قە و ژلایەکی دی قە قەکو لینین دیروکی ل سەر جھەکی پیدقی راستی نە ئەگەر ھات و باشی و خرابی تینا ھەبن، لی یا ئەم دزانین کو ئەف کوچکە بو مەرەمین گەشت و گوزاری ھاتبوو دروستکرن و ب تنی ل وەرزی ھاقینی شاہ و خیزانا وی دەھاتنە دناف کوچکی دا، دیسان وەکی دانعەمر و پیرەمیر دبیژن کو چ جاراً نەخوشی و زیان بو خەلکی ژ فی کوچکی دروست نەبوویە. مەرەم ئی ئەو نینە کو چ بریارین چارەنەفسی ژ فی کوچکی دەرەنەچووینە ئەز ب تنی دی ئامازئ ب ئیک ژ وان دەم ئەو ئی دامەزراندنا حکومەتا نوری سەعیدی بوو ل سالا ۱۹۵۴ و ئەف حکومەتە ھاتە راگەھاندن ل گەلی سہرسنکی، و گەلەک بریارین دی. ژ بەر ھندئ مە ب فەر دیت کو ئەم چەند تیشکەکا بەردەینە سەر دیروک

و بیناکارییا فی قەسری. پشتی پایزا سالا ۱۹۳۲ رینیا ترومیلا گەھشتییە سہرسنکی (ئەفە ژی چیرۆکەکا دریزە کو بەری دەمەکی ماموستا نەزیف محمد عەلی بابەتەک ل سەر فی چەندئ ل کوٹارا سیلافا رەنگین بەلا فکربوو) فی جادی گەلەک کارتیکن ل سەر پیشکەفتنا سہرسنکی ژھەمی لایافە کر، ب تاییەتی سیربەندی و بالکیشیا سہرسنکی خو ل دلئ وەسی و بنەمالا شاہی دا کو کوچکەکی ل سہرسنکی دانن بو مەرەما گەشت و گوزاری و ئەف گری قەسر ل سەر ھاتییە ئافاکرن ھاتە ھەلیژارتن بو فی مەرەمی.

ل سالا ۱۹۵۳ شاہ فەیسەلی دووی دەستەھلاتا عیراقی وەرگرت (بی گومان ل ژیر چاقدیرییا وەسی عبدول ئیلاھی) و ھەر د فی سالیدا دەست ھاقیتە دروستکرن کوچکا شاہی ل سہرسنکی و پشتی دوو سالا ئەف کوچکە ب دووماھی ھات. رامانا وی ژی ئەوہ کو ل سالا ۱۹۵۵ ئەف کوچکە ب شینوازەکی فەرمی ھاتە قەکرن ب ئامادەبوونا بەرپرسین پلە بلندین عیراقی یین وی دەمی دگەل چەندین سەرۆک عەشیر وکەسایەتیین دەقەرئ (دیارە ھندەک نەفسەر شاش بووینە کو دبیژن شاہ عالیایی سەرپەرشتیا فی پرۆژە ی کرێ، لی یاکو ئەم دزانین کو شاہ عالیا ل ۲۳/کانوونا ئیکئ/ ۱۹۵۰ ل کوچکا زھور مریە و ل گورستانا شاہا ل تاخی ئەعزەمییە ل بەغدا ھاتییە قەشارتن). د ئافاکرنا قەسری دا گەلەک کەسال سہرسنکی ل سەر کارگری و تا ئەفرۆکە بەردەوامی ب ژیانئ ددن ول دور ئاھقتین وان کرینا ھەر کریکارەکی رپیەک بوو ژ بلی ھندەک دەما شاہ دەھاتە ویرئ چەند پارە پیشکیشی وان دکرن. ئەف کەرستین بیناکاری ب تاییەت

دکه ښته بهرامبهر مهله ښانگه هې و لايه نې روژ هه لاتی دکه ښته بهرامبهر وان باخچين جوان نه وين هاتينه دروستکرن، هر چ لايه نې باشووری يه دکه ښته بهرامبهر دهرگه هې سهره کی (بلا ژ بيرا مه نه چیت کو دهرگه هکی تاييه ت و يې نه ينی ب شاهي ښه هيه) و لايه نې روژ ښاښی دکه ښته هنداف وې نه يوانا مه زن نه فا دناښ کچکی دا. نه گهر نه م بهرې خو بديه نه وان به له کونا وستونا و ديسان نه و گيانه وهرين تيدا هاتينه نه خشاندن (ژ بلی وان نه وين صه دامی دروستکرن پشني نووژه نکرنا وې ل سالا ۱۹۸۹ز) دې بيرا مه ل هونه رې کلاسيکی يې نوروی نيت. ل سالا ۲۰۰۵ بريار نه و بوو کو نه ښه جبهه بيه تې خانين ميه ښاندارين بو حکومتا هه ريما کوردستانې کو که سايه تين سياسي و شاندين بياني لي بهينه پيشوازيکرن، لي نه ښه چنده ب جه نه هات، و پشني وی دهمی نه ښه کچکه کره ديارې بو شاهي نوردين (شاه عبداللا کورې شاه حسين) و بهری دهمه کی شانده کی نه نازيارا هاتبو هنارتن ب مه رهما نووژه نکرنا وې.

ژيدور:

۱_ ديداره ک دگه ل ماموستايي کوليزا نه نده زياريا بيناکاري ل دهوکی (کازم فازل خليل) ل روژا ۲۰۰۹/۳/۴.

۲_ صادق ئيسماعيل: سرسنگ المدينه التي تربعت على عرش الجمال واصبحت عاصمه السياحه في بهدينان، مجله الصوت الاخر، العدد ۱۶۴، ۲۶/ايلول/۲۰۰۷.

تبيني:

داخازا ليبوريني ژ نفيسه رې هيژا کوفان ئيحيان و خوينده قانين سيلاف دکه ين کو ب شاشيقه نافي وي ل سهر گوتارا وي يا بنافي شوينه وارين گوندي کيسته نه و ل هژمارا بوري به لاقبوي که فتبوو.

يې گريدايه ب شيوازه کی ئيکسر ب جهې خوارني ښه، و پشني وي هولي مروښ دکه هيه دوو ژورين نفستني دناښ دا سهرشو هه نه (ل سهر دهمی نوی ديژني سویت). نه گهر نه م بهرې خو بديه نه لايه نې تاييه ت ب شاهي ښه (ل دور سيسته مې فره نسي يې بيناکاري) کو دکه ښته نه مې نه ردي (grand floor plan) کو پيک دهيت ژ دوو ژورين نفستني و ب شيوازه کی ئيکسر دکه ښته سهر مه له ښانگه هې و نه و نه مې دبن دا ښانکو سهر داب (basement grand) کو جهې خوارنگه و خزمه تکارايه، و نه مې نه ردي ب رييا په يسه که کی دچيته سهر سهر دابې و ديسان ب رييا په يسه که کی دچيته سهر نه مې نه مې ئيکی (first floor plan). نه گهر نه م سهر که يه لايه نې باکوري چ په نجرک تيدا نين چونکی

هونه رې بيناکاريا گوتي) ښانکو ل سهدا ۱۶ و ۱۷ زاييني ل ئنگلتر دهر که ښتي يه و باهرا پتر نه ښ شيوازه ل سالين بيستادا ل چاخي بووری دهر که ښتي نه گهر نه ب تنې ل بهر يتانيا دهيت دهيتن، و تا نوکه ژي ئيک ژ ښه سرين شاهين بهر يتاني نه ښ ستايه يه و ب تنې ل ښه سرا شاهي ل سهر سنکی نه ښ هونه ره يې دياره. نه گهر نه م بهر اور د بکين دگه ل وان کوچکين دي نه ښين ل عيراقی هين وه کی کوچکا سهر لام و زهور ل به غدا.

ښ کوچکی دوو دهر گه هه نه دهر گه هې سهره کی ب شيوازه کی ئيکسر دکه ښته سهر هولا پيشوازيکرنې و نه ښ هوله ياکريدايه دگه ل هولا روينشنتي و دناښ هولا روينشنتي دا کوچکی ښاگري (fire place) هيه که نه ښه ژي ستايه کی روژ ښاښايه، و نه ښ جبه

